

Kliimaministri määruse
„Elamute liitumise kaugküttevõrkudega või tahkel kütusel põhineva kütteseadme
uuendamise toetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seaduse § 10 lõike 2 (edaspidi *ÜSS*) alusel.

Toetust eraldatakse tegevuspõhise riigieelarve (TERE) programmi „Keskkonnakaitse ja -kasutus“ meetme „Kliimaeesmärkide elluviimine, välisõhu kaitse ja kiirgusohutus“ programmitegevuste „Õhukvaliteedi parendamine“ eesmärkide saavutamiseks. Eelnõukohases määruses sätestatakse toetuse andmise ning kasutamise tingimused ja kord kooskõlas Euroopa Liidu programmiperioodi 2021–2027 rakendus- ja rahastamiskavaga (edaspidi *rakenduskava*).

Määruse eelnõu on seotud rakenduskava poliitika eesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“ erieesmärgiga nr 1 „Energiatõhususe edendamine ja kasvuhoonegaaside heitkoguse vähendamine“ ning meetmega 21.2.1.4 „Kliima-eesmärkide elluviimine, välisõhu kaitse ja kiirgusohutus“ elamute liitumiseks kaugküttevõrkudega või tahkel kütusel põhineva kütteseadme uuendamiseks.

Toetatav tegevus panustab strateegia „Eesti 2035“ pikaajalise strateegilise sihti „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“, viies Eestis ellu ÜRO üleilmsete säästva arengu eesmärgi 11.6 „Vähendada 2030. aastaks linnade negatiivset keskkonnamõju elaniku kohta, pöörates erilist tähelepanu õhu kvaliteedile ning olme- ja muude jäätmete käitlemisele“ ning 3.9 „Vähendada 2030. aastaks oluliselt ohtlikest kemikaalidest ning saastunud õhust, veest ja pinnasest põhjustatud surmade ja haigestumiste arvu“.

Toetatav tegevus aitab saavutada „Eesti 2035“ tegevuskava majandus- ja kliimavaldkonna eesmärgi ja mõõdikut „keskkonnatrendide indeks“, panustades eraldi näitajasse „taastuvenergia osakaalu tõstmine energia summaarses lõpptarbimises“. Toetatav tegevus panustab muuhulgas ka rahva kestlikkuse, tervise ja sotsiaalkaitse valdkonna eesmärgi, kujundades elukeskkonda ning inimeste hoiakuid ja käitumist tervist ja keskkonda hoidvaks ning vähendades riskikäitumist.

Toetatav tegevus aitab kaasa saavutada Euroopa puhta õhu paketi eesmärgi tagada olukord, kus aastaks 2030 vähendatakse kavandatud meetmete abil õhusaaste kahjulikku mõju inimese tervisele 40% võrreldes aastaga 2005. Toetatav tegevus on üks õhusaaste vähendamise meetmest „Teatavate õhusaasteainete heitkoguste vähendamise riiklikus programmis aastateks 2020–2030“.

Kõnealuse meetme raames makstav toetus on tulumaksuseaduse § 19 lg 3 p 3³ tähenduses toetus, mida makstakse elamu energiatõhususe suurendamiseks.

Määruse eelnõu koostamisel on aluseks võetud ÜSS ja Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määrus nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused.“ (edaspidi *ühendmäärus*).

Eelnõu töötas välja Keskkonnaministeerium (KeM). Eelnõu koostamisel lähtuti Ettevõtluse ja

Innovatsiooni Sihtasutuse koostatud hinnaanalüüsist ja Riigi Tugiteenuste Keskuse (RTK) märkustest ja kommentaaridest. Sekkumise väljatöötamise protsessi kaasati Mittetulundusühing Eesti Pottsepad, Soojuspumba Liit, Eesti Keskkonnauuringute Keskus ning Eesti Jõujaamade ja Kaugkütte Ühing erinevates kaasamisvormides.

Eelnõukohase määruse kavandatud jõustumisaeg on 2023. aasta esimeses pooles. Määruse alusel hakatakse toetust andma füüsilistele isikutele elamutes olemasoleva tahkel kütusel põhineva kütteseadme uuendamiseks taastuvenergiat kasutava kütteseadme või määruses kirjeldatud nõuetele vastava uue tahkel kütusel põhineva kütteseadme vastu või liitumiseks kaugküttevõrguga.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse eluaseme ja energiatõhususe osakonna juht Triin Reinsalu, Keskkonnaministeeriumi eelarve- ja strateegiaosakonna peaspetsialist Eerika Purgel ja välisõhu ja kiirgusosakonna juhataja Heidi Koger. Eelnõu õigusekspertiisi tegi Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk ja keeletoimetaja oli sama osakonna peaspetsialist Aili Sandre..

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 26 paragrahvist, mis on liigendatud 10 peatükki. Peatükid jagunevad järgmiselt:

1. Üldsätted
2. Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr
3. Nõuded taotlejale ja taotlusele
4. Toetuse taotlemine
5. Taotluse menetlemine
6. Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine
7. Toetuse saaja õigused ja kohustused
8. Aruannete esitamine
9. Toetuse maksmise tingimused
10. Finantskorrektsioonid ja vaided

Eelnõu 1. peatükis kirjeldatakse üldsätted.

Paragrahvi 1 lõige 1 kirjeldab, millist poliitikaeesmärki aitab antud määrus saavutada.

Paragrahvi 1 lõige 2 kirjeldab, millise programmi raames toetust eraldatakse ning millist tegevust meede aitab saavutada.

Eelnõu §-s 2 on defineeritud määruks kasutatud terminid.

Lõikes 1 on defineeritud elamu mõiste, mis ehitusregistri järgi on määratud üksikelamuks, kahe korteriga elamuks või ridaelamuks. Elamu mõiste alla läheb samuti ka ridaelamu või kaksikelamu sektsioon, mille kütteseadme väljavahetamine või uuendamine kuulub toetava tegevuse hulka, juhul kui see on selle sektsiooni autonoomne kütteseadme. Ridaelamu ei ole nimetatud kaks korda, vaid mõeldud on ridaelamu sektsiooni ja siis ridaelamut kui tervikut. Erinevus tuleneb sellest, kas küttesüsteem on ühine või mitte. Ridaelamus võib olla füüsilise isikul 1 või enam korterit. Paragrahvi § 9 lg 1 p 1 – toetuse taotleja peab olema füüsiline isik.

Lõige 2 defineerib, mida loetakse määruks tähenduses olemasolevaks tahkel kütusel põhinevaks lokaalseks kütteseadmeks.

Lõige 3 defineerib, mis on määruse tähenduses tahkel kütusel põhinev lokaalne kütteseadme, millele toetust antakse. Toetatav tahkel kütusel põhinev lokaalne kütteseadme on elamu kütmiseks kasutatav ahi, pelleti- või halupuidu katel.

Lõige 4 määratleb ahju mõiste alla nii kaminahju, moodulahju kui ka pottsepa poolt käsitööna ehitatud või paigaldatud ahju. Oluline on märkida, et ahjul peab olema soojussalvestuse võimalus, mis võimaldaks seda efektiivselt kasutada elamu kütteseadmena.

Lõige 5 määratleb taastuenergiaallikal põhinevaks kütteseadmeks õhk-vesi soojuspumba või maasoojuspumba. Taastuenergiaallikal põhinemine tähendab siinkohal, et seade ammutab soojust looduslikust soojusenergiast. Seejuures seadme tööks tarbitav elekter ei pea olema taastuenergia. Õhk-vesi soojuspump kasutab välisõhu soojust (taastuenergia direktiivi mõttes ümbritseva keskkonna energiat).

Iga soojuspump kasutab osaliselt elektrit, kuid keskkonnast (maapind, veekogu või õhk) saadud energia abil toodetud soojusenergia ületab oluliselt kasutatud elektri kogust. Maasoojuspump kasutab maapinna soojust, õhk-vesi soojuspump välisõhu soojust. Taastuenergia direktiivi mõttes siis ümbritseva keskkonna energiat. Taastuenergia direktiiv seab eesmärgiks soojuspumpade kasutuselevõtu soodustamise.

Taastuenergia direktiivi mõistes: „taastuvatest energiaallikatest toodetud energia“ või „taastuenergia“ – taastuvatest mittefossiilsetest allikatest pärit energia, nimelt tuuleenergia, päikeseenergia (päikese soojusenergia ja fotogalvaaniline päikeseenergia), geotermiline energia, ümbritseva keskkonna energia, loodete, lainete ja muu ookeanienergia, hüdroenergia ning biomassist, prügilagaasist, reoveepuhasti gaasist ja biogaasist toodetud energia jne.

Lõige 6 defineerib kütteseadme uuendamise mõiste. Kütteseadme uuendamine tähendab olemasoleva tahkel kütusel põhineva kütteseadme eemaldamist ja selle asemele uue kütteseadme ehitamist. Seejuures võib ka olemasoleva kütteseadme alles jätta, kui selline kohustus tuleneb mujalt (nt muinsuskaitsealistest piirangutest). Näiteks loetakse kütteseadme uuendamiseks vana ahju eemaldamist ja selle asemele uue, standardi EVS-EN-15544 nõuetele vastava ahju ehitamist. Samuti loetakse kütteseadme uuendamiseks vana ahju eemaldamist ja selle asemele soojuspumba paigaldamist. Kui toetuse saaja soovib vana ahju alles jätta, siis tuleb see uuendada standardi EVS-EN-15544 nõuetele ning tuleohutuse standardile EVS 812-3:2018 vastavaks.

Paragrahvis 3 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ning seatakse oodatav tulemus.

Lõikes 1 määratakse toetuse andmise eesmärk. Eesmärk on toetuse abil uuendada elamute vanad ja saastavamad tahkel kütusel põhinevad lokaalsed kütteseadmed uute vastu ja seeläbi parandada tiheasustuspriirkondade õhukvaliteeti. Soojuspumba või kaugküttevõrgu kasutamisel otsesed õhuheited puuduvad. Samuti vähenevad õhuheited tuntavalt, vahetades vana kütteseadme uue tahkel kütusel põhinev kütteseadme vastu, kuna uus kütteseadme vastab rangematele heitepiirnormidele. Õhukvaliteet paraneb eelkõige mittetäielike põlemissaaduste, nagu peenosakesed, metaan ja süsinikmonooksiid, arvelt. Toetatakse ainult investeringuid, mille toel ehitatakse või uuendatakse kütteseadmeid, milles ei kasutata fossiilkütuseid.

Tegevuse vajadus on välja toodud keskkonnaministri kinnitatud „Teatavate õhusaasteainete heitkoguste vähendamise riiklikus programmis aastateks 2020–2030“ (keskkonnaministri 230.03.2023. a käskkiri nr 1-2/23/144).

Kohtküttesektori kasvuhoonegaaside ja välisõhu saasteainete heitkogused on otseselt seotud iga üksikisiku ja kodumajapidamise isiklike valikutega. Paralleelselt selle sekkumisega on käimas projekt erieesmärgi nr 1 „Energiaõhususe edendamine ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine“ õhukvaliteedi seirevõrgustiku arendamiseks ja täiendamiseks ning asukohapõhise terviseriski hinnangute süsteemi loomiseks (keskkonnaministri 16.12.2022 käskkiri nr 1-2/22/436). Ülevaatlikuma seireinfo abil on võimalik mõjutada elanikkonna käitumist (nt muutes nende käitumisharjumusi), mis vähendab elamute kütmisel tekkivaid õhusaasteainete ja kasvuhoonegaaside heidet ning edendab energiaõhusust.

Lõigetes 2 ja 3 kirjeldatakse „Eesti 2035“ sihti, millesse määruses kirjeldatud toetatav tegevus panustab.

Toetatavad tegevused peavad panustama „Eesti 2035“ sihti „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“.

Elukeskkonna kujundamisel arvestatakse kõigi inimeste vajadustega ning otsustes järgitakse läbivalt kvaliteetse ruumi põhialuseid ja kaasava disaini põhimõtteid, et tagada igapäevale nii vaimse, füüsilise kui ka digiruumi ligipääsetavus ja mugavus. Kasutusel on uuenduslikud tehnoloogiad ja looduslähedased lahendused, mis vähendavad ajakulu vahemaade läbimisel ja tagavad hea elukeskkonna terves Eestis.

Elukeskkond on kvaliteetne. Investeeringud mõjutavad positiivselt tiheasustusaladel olevate inimeste elukvaliteeti.

Võrdsed võimalused teemal eraldi tegevusi ei toetata, sest panustatakse üldise õhukvaliteedi parandamisse.

Soolisse võrdõiguslikkuse teemal eraldi tegevusi ei toetata, sest panustatakse üldise õhukvaliteedi parandamisse.

Ligipääsetavuse teemal eraldi tegevusi ei toetata, sest panustatakse üldise õhukvaliteedi parandamisse.

Regionaalarengu toetamine toimub eraldi ülejutustega seotud riskipiirkondadele suunatud tegevusega. Tegevus panustab näitajasse „elukeskkonnaga rahul või pigem rahul olevate elanike osatähtsus“.

Kliima ja keskkonnahoid on olulise tähtsusega, sest toetatavad tegevused panustavad lahendustele kliimamuutustega kohanemiseks ja leevendamiseks ning seda mõõdetakse näitajaga „keskkonnatrendide indeks“. Säästva arengu strateegias panustab tegevus Läänemere seisundisse ning kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisse. Meetme raames antakse toetust elamu tahkel kütusel põhineva kütteseadme (sh katelseadme) uuendamiseks/ väljavahetamiseks. Toetatakse ka elamu liitumist kaugküttevõrguga. Toetust antakse esmalt elumupiirkondadele, mis asuvad halva õhukvaliteedi tasemega piirkondades (nt Tartu ja Viljandi) lokaalse õhusaaste probleemi lahendamiseks ja kasvuhoonegaaside (sh lühiealiste kliimamõjurite) summaarse heitkoguse vähendamiseks. Toetused mõjutavad positiivselt looduskeskkonda – õhku.

Info sihi ja näitaja kohta kantakse struktuuritoetuste registrisse (SFOSi).

Lõikes 4 seatakse projekti väljundnäitaja, millesse toetuse abil tehtud projekt peab panustama. Antud meetme korral on selleks parema küttesüsteemiga elamu. Väljundnäitajaga mõõdetakse elumajade arvu, mis on saanud toetust kütteseadme (sh katelseadme) uuendamiseks või väljavahetamiseks või kaugküttevõrguga liitumiseks. Näitaja täitmisest antakse aru pärast tööde lõpetamist. Väljundnäitaja sisu ja aruandluse tingimused on detailselt kirjeldatud perioodi 2021-2027 näitajate metoodikas.

Näitaja nimetus ja mõõtühik	Alg-tase	Aasta	2024 vahe siht-tase	2029 sihttase	Selgitav teave
Paranenud küttesüsteemiga elamud. Mõõtühikuks on elamud.	0	Ei kohaldu	230	1850	Elamute ehk elumajade arv, mis on saanud toetust kütteseadme (sh katelseadme) uuendamiseks, väljavahetamiseks või kaugküttevõrguga liitumiseks. Näitaja täitmisest võib aru anda pärast tööde lõpetamist.

Meetme raames antakse toetust elamu tahkel kütusel põhineva kütteseadme (sh katelseadme) uuendamiseks/väljavahetamiseks. Toetatakse ka elamu liitumist kaugküttevõrguga. Toetust antakse esmalt elumupiirkondadele, mis asuvad halva õhukvaliteedi tasemega piirkondades (nt Tartu ja Viljandi) lokaalse õhusaaste probleemi lahendamiseks ja kasvuhoonegaaside (sh lühiealiste kliimamõjurite) summaarse heitkoguse vähendamiseks. Kütteseadme vahetamisel või renoveerimisel peab uus lahendus vastama vähemalt ELi ökodisaini direktiivi rakendusmäärustes 2015/1185 ja/või 2015/1189 tahkekütuse kohtkütteseadmetele esitatud nõuetele. Käsitööna valminud ahjud peavad olema valminud vastavat kutsetunnistust omava pottsepa poolt ning vastama standardi EVS-EN-15544 nõuetele.

Lõikes 5 tuuakse välja, et meede panustab kliimamuutuste leevendamisse, vähendades seeläbi kasvuhoonegaaside heidet. Taastuvenergiat põhineva kütteseadme kasutuselevõtmine või uuendamine vähendab kasvuhoonegaaside heidet ning tekib energiaefektiivsuse kasv. Toetuse kasutamisel, kui asendatakse küttesüsteem taastuvenergiaallikal põhineva kütteseadme või kaugküttega, siis selle arvelt paraneb õhukvaliteet. Ahi uuendatakse vajadusel ehk kui seda ka edaspidi kasutatakse, uuetele nõuetele vastav ahi on väiksemate õhuheitmetega kui vana.

Paragrahvis 4 sätestatakse meetme rakendusüksus ja -asutus. Rakendusüksus on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus ning rakendusasutus Keskkonnaministeerium.

Eelnõu 2. peatükis sätestatakse toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr.

Paragrahvis 5 sätestatakse tegevused, mida meetme raames toetatakse.

Lõikes 3 on kirjas täpsemad toetatavad tegevused kütteseadme uuendamisel. Toetatakse õhk-vee soojuspumba, maasoojuspumba, pelletikatla, halupuidukatla soetamist ja paigaldamist. Õhk-õhk soojuspumba soetamist ja paigaldust ei peeta siinkohal otstarbekaks toetada, sest enamasti on selline kütteseadme mõeldud juba olemasoleva kütteallika täiendamiseks ning samuti on tema efektiivsus külmade ilmade korral madal. Toetatakse ka uue ahju soetamist ning selle ehitamist, moodulahju ja kaminahju puhul ka selle paigaldust.

Uue kütteseadme soojuse jagamisega seotud süsteemidest toetatakse radiaatorite ja sellega seotud torustiku ja armatuuri soetamist koos paigaldusega ning põrandkütte soetamist koos paigaldusega. See tagab, et uue kütteseadmega toodetud soojus saaks ka efektiivselt elamus laiali jaotatud.

Pellet- või halupuidukatla, kaminahju või moodulahju paigaldamisel ja ahju ehitamisel toetatakse vajadusel uue korstnasüsteemi ehitust või olemasoleva renoveerimist koos korstnahülsi paigaldusega. See tagab, et uuendatud saaks küttesüsteem tervikuna ning uut tahkel kütusel põhinevat ahju või katelt saaks edaspidi pikalt ja ohutult kasutada.

Lõikes 4 määratakse toetatavate tegevuste hulka ka kaugküttevõrguga liitumine ning sellega seotud kaevetööd, torustiku ja soojussõlme rajamine ning liitumistasusid. Kaugkütte katlamaja

kateldes toimub põlemisprotsess optimeeritumalt ja kasutatakse heitevähendusmeetodid, mistõttu panustab see variant oluliselt kütmisega seotud õhuheidete vähendamisse.

Lõike 5 järgi rakendub meetmele horisontaalse põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“ põhimõte, mille järgi toetatavad tegevused ei kahjusta oluliselt ühtegi keskkonnanäesmärki.

Toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021 määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 toodud põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“. Seda põhimõtet tuleb tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43, *edaspidi taksonoomiamäärus*), artikli 17 tähenduses. Selles artiklis on määratletud, mida tähendab „oluline kahju“ taksonoomiamäärusega hõlmatud kuue keskkonnanäesmärgi saavutamisele.

Selleks, et meede vastaks „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele, ei tohi toetatav tegevus kahjustada järgmisi keskkonnanäesmarke:

1) *kliimamuutuste leevendamine*: antud meetme raames toetatavad tegevused ei kahjusta kliimamuutuste leevendamist, sest olemasoleva küttesüsteemi asendamine säästvama või taastuvenergiaallikat kasutava lahenduse vastu suurendab energiatõhusust, väheneb kütuse tarbimine ning seeläbi CO₂-heide;

2) *kliimamuutustega kohanemine*: tänu meetmele võetakse majapidamistes kasutusele rohkem soojuspumpasid, mis võimaldab paremini kohanduda ekstreemsete temperatuurikõikumistega, sest soojuspumpasid on potentsiaalselt võimalik kasutada ka jahutamiseks;

3) *vee- ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse*: meetme raames toetatavatel tegevustel ei ole otsest kokkupuudet vee- ja mereressursside kestliku kasutamise ja kaitsega, mistõttu pole näha olulist negatiivset mõju vastavale keskkonnanäesmärgile;

4) *ringmajandus, sealhulgas jäätmetekke vältimine ja jäätmete ringlussevõtt*: Kütteseadmete väljavahetamise töödel tekib jäätmeid, mille käitlemise korral tuleb lähtuda jäätmeseaduse üldistest nõuetest ning kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskirjast, mis täpsustab piirkondlikult jäätmekäitluse tingimusi. Kaudselt võib ringmajandusega seotud olla ka vanade seadmete edasine käitlemine ja renoveerimiseks kasutatavate materjalide prognoositav eluring. Eelneva põhjal ei ole meetmel olulise mõjuga kokkupuudet vastava keskkonnanäesmärgiga, mistõttu ei saa eeldada olulist negatiivset mõju;

5) *saastuse vältimine ja tõrje*: eeldatavalt ei ole meetmel märkimisväärselt olulist negatiivset mõju vastavale keskkonnanäesmärgile. Vanade tahkel kütusel põhinevate kütteseadmete väljavahetamine uute, energiatõhusamate ja rangematele heitenormidele vastavate vastu vähendab põlemisest tingitud õhusaasteainete hulka. Seetõttu on meetme raames toetatavatel tegevustel õhusaaste seisukohalt positiivne mõju. Tahkel kütusel põhinevate kütteseadmete kohta on kehtestatud ökodisaini nõuded, milles toodud heitenormid on palju madalamad. Seda tuleb toetuse kasutamisel arvestada. Nõuded leiab siit: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02015R1185-20170109>;

6) *elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine*: meetme raames teostatakse töid olemasolevates elamutes ning reeglina oluliselt ökosüsteeme see ei mõjuta. Meetme mõjul väheneb halupuidu kasutus, mis vähendab survet metsaökosüsteemidele ning elurikkusele. Kui kasutatakse kohalikku puitu, siis on oluline majandada metsa heaperemehelikult ning seda reguleerib eelkõige metsaseadus. Kaugküttevõrguga liitumiseks vajaliku torustiku rajamise tööd tehakse, järgides kehtivat looduskaitseeadust.

Selle meetme puhul võib järeldada ja ka ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava meetmete „ei kahjusta oluliselt“ hindamise tulemusena on leitud, et meede ei põhjusta olulist kahju keskkonna- ja kliimaeesmärkidele ning **toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtetega.**

Lisaks on kõnealuse meetme raames elluviidavate projektidega tagatud kliimakindlus, sest toetatavad projektid panustavad energiasäästu ja taastuvenergiaallikate kasutuselevõttu ning seeläbi väheneb CO-heide. Kui toetuse saaja täidab määruses talle seatud kohustused, siis sellega tagab ka eespool viidatud sätte täitmise. Eraldi analüüsi teha ei ole vaja.

Paragrahvis 6 sätestatakse abikõlblikud kulud.

Lõikes 1 viidatakse ÜSSi §-le 15 ning eelnõukohase määruse tingimustele, millele peavad abikõlblikud kulud vastama.

Lõikes 2 määratakse abikõlblikeks nende tegevuste kulud, mis on kirjeldatud eelnõu §-s 5, saavutavad tulemused, nagu kirjeldatud eelnõu §-s 3, jäävad §-s 8 sätestatud piirmääradesse ning vastavad otsusele, mis tehti taotluse rahuldamisel.

Lõikes 3 sätestatakse, et ka käibemaks on meetme raames abikõlblik.

Lõikes 4 täpsustatakse, millised kaugküttevõrguga liitumisega tehtavad kulud on abikõlblikud. Radiaatorite puhul on abikõlblikuks kuluks ka nende küljes olevad mõõturid.

Lõikes 5 nõutakse, et tehtud kulud peavad olema põhjendatud, projektiga seotud ning nõuetekohaselt dokumenteeritud. Kirjeldatakse, millistel tingimustel on ehitusprojekti ja omanikujärelevalve kulud abikõlblikud. Vältimaks toetusraha mitteotstarbelist kasutamist, peavad kõik abikõlblikud kulud olema dokumenteeritud ja taotluses kirjas ning tõendatud kas hinnapakkumiste, arvete, pangakonto- või krediitkaardi väljavõtetega.

Lõikes 6 seatakse väljamaksete aluseks §-s 8 toodud ühikuhinnad. Kõik väljamaksed on fikseeritud hindade alusel ning hilisemaid tegelike kulusid ei võeta aluseks. Erandiks on vaid kaugküttevõrguga liitumine, mis toimub kindlasummalise makse alusel. Eeldatavalt tuleb meetme raames taotlusi palju ning selline lähenemine aitab vähendada töökoormust.

Lõikes 7 seatakse toetavateks tegevusteks vaid need, mis on kooskõlas kehtivate õigusaktidega, ning eraldi tuuakse välja, et tööde teostaja peab vastama ehitusseadustikule. See tagab, et tehtavad tööd on teinud pädevad ja kvalifitseeritud inimesed ning toetatud projekti tulem on ohutu ja ametlikult kasutatav.

Lõikes 8 seatakse tingimused elamule, mida meetme raames toetatakse. Need tingimused on vajalikud, et toetust saaksid elamud, mis enam ka väljundnäitajasse ja soovitud õhukvaliteedi paranemisse panustaksid. Õiguslikul alusel ehitamine tähendab meetme raames seda, et ehitist peab olema kantud ehitisregistrisse. Kui ehitisluba mingil põhjusel ei ole, tuleb vajadusel esitada muid dokumente, sh nt KOVi kinnitus ehitise lubatavuse kohta. Elamu kasutusele võtmist kontrollitakse ehitusregistri vastavate andmete põhjal. Kontrollimise aluseks sobib ka oletuslik kasutusele võtmise aeg. Topelt finantseerimise vältimiseks on täpsustatud toetatava ridaelamu suhtes kehtivad erisusi. Kui ridaelamus on loodud korteriomandid ning seega moodustatud ka korteriühistu, saab toetust vaid eraldiseisva autonoomse konkreetse ridaelamu sektsiooni küttesüsteemi parendamiseks. Kaasomandisse kuuluvates ridaelamutes saab küttesüsteemi parendada nii sektsiooni kui ka maja põhjal.

Määruse alusel antav toetus suunatakse lõikes 9 nimetatud tiheasustuspiirkondadele. Kirjas olevate piirkondade valiku aluseks on OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskuse koostatud kohtkütte piirkondade ja kütteseadmete kaardistamise uuring, kus vaadeldi peenosakeste kontsentratsiooni õhus kütteperioodil ning asustustihedust. Uuringu põhjal valiti välja linnad ja piirkonnad, kus kütteseadme väljavahetamisel on eeldatav mõju õhukvaliteedile ning seeläbi inimese tervisele kõige suurem. Elamu, mis paikneb kaugküttepiirkonnas, ei ole kohustatud liituma kaugküttevõrguga, kuid peab seda tegema, kui kohaliku omavalitsuse volikogu on niimoodi kehtestanud. Kaugküttepiirkonna määrab ja liitumise tingimused sätestab eespool viidatud volikogu.

Lõikes 10 täpsustatakse, need Tallinna linnaosad, kus peavad elamud asuma, et saada meetme raames toetust. Sarnaselt eelnevale lõikele 9 on antud linnaosad välja valitud kohtkütte piirkondade ja kütteseadmete kaardistamise uuringu põhjal. Nimetatud linnaosades on kõrge asustustihedus ning kasutusel palju tahkel kütusel põhinevaid kütteseadmeid.

Lõikes 11 seatakse toetuse abil paigaldatavale maasoojuspumbale või õhk-vesi soojuspumbale minimaalseks kohustuslikuks energiatõhususklassiks A++. See on oluline, et edendada meetme kaudu ka energiatõhusust, kasutades uusi ja energiatõhusaid kütteseadmeid.

Lõikes 12 seatakse nõue paigaldada tsentraalsele küttesüsteemile termostaadid selliselt, et temperatuur oleks igas ruumis reguleeritav. Nõude täitmiseks tuleb paigaldada termostaadid radiaatoritele ning põrandkütte korral elu- ja magamistuba kontuuridele. See nõue võimaldab ruumide kasutajal soovi korral reguleerida temperatuuri madalamaks, mis omakorda vähendab kütmiseks kasutatava energia hulka ehk panustab energiaefektiivsusesse.

Lõikes 13 seatakse toetuse abil soetatavale pelleti- või halupuidukatla ja ahjule minimaalseks energiatõhususklassiks A+. Seeläbi panustab meede energiatõhusate tehnoloogiate kasutuselevõtule ning tagab, et elamu tarbib peale kütteseadme uuendamist vähem energiat. Samuti peab lõikes nimetatud kütteseadme vastama ELi ökodisaini direktiivi rakendusmäärustele 2015/1185 ja 2015/1189, mis tagab, et tahkel kütusel põhineva lokaalse kütteseadme keskkonnamõju oleks võimalikult väike.

Lõikes 14 seatakse kindel tuleohutuse standard, millele peab toetuse abil soetatud ja paigaldatud ahi või katel või renoveeritud ahi koos korstnasüsteemiga vastama. See tagab, et toetuse abil rajatud lokaalset küttesüsteemi oleks ohutu kasutada.

Lõikes 15 seatakse nõue pottsepa poolt käsitsi uuena ehitatud ahjule. Standardile EVS-EN 15544 vastavus tagab, et ahi on energiatõhus ning kasutamiseks ohutu. Säte on kooskõlas ka tuleohutusseadusega.

Lõikes 16 nõutakse, et juhul kui saadakse toetust õhk-vesi soojuspumba, maasoojuspumba, pelleti- või halupuidukatla ja sellega seotud moodulkorstna või korstnasüsteemi soetamiseks ja paigaldamiseks, on toetuse taotleja kohustatud oma vana tahkel kütusel põhineva lokaalse kütteseadme eemaldama või uuendama (juhul kui muud õigusaktid selle keelavad), mida ta tõendab väljamakselt esitatavate fotodega. See nõue tagab, et isik jääb kasutama toetuse abil rajatud küttesüsteemi, ning ka soovi korral uuendatud vana tahkel kütusel põhineva lokaalse kütteseadme kasutamisel on soovitud mõju välisõhu kvaliteedile olemas.

Lõikes 17 sätestatakse, et kui elamus on enam kui üks tahkel kütusel põhinev lokaalne kütteseadme, kohalduvad lõikes 16 toodud nõue vaid ühele kütteseadmele.

Lõikes 18 seatakse nõue toetuse abil soetatud kütteseadme tootjagarantii pikkusele. Nõue on vajalik, et tagada uue kütteseadme kvaliteet ja seeläbi edaspidine plaanipärane kasutamine. Samuti leevendab nõue riski, et kütteseadme läheb ootamatult rikki ning isik on sunnitud kasutama mõnda muud ja saastavamad kütteseadet.

Lõikes 19 on nimetatud mitteabikõlblikud kulud. Nimetatud piirangute seadmine on oluline, et tagada toetusraha sihipärane kasutamine. Radiaatorite küljes olevad mõõturid on abikõlblikud. Soojuspumba energiaarvestid on arvestatud soojuspumba toetusesumma hulka.

Lõikes 20 määratakse, et toetust ei anta tegevustele, millega alustati enne taotluse esitamist. See nõue tagab, et toetatakse projekte, mida ilma toetuseta poleks tehtud, ning et toetuse saajal polnud võimalust tegevusi toetuseta ellu viia.

Lõikes 21 sätestatakse, et toetust antakse ainult investeeringutele, mis ei hõlma fossiilkütuseid.

Paragrahv 7 sätestab meetme raames toetatavate tegevuste abikõlblikkuse perioodi detailid.

Lõige 1 sätestab ajaraami projekti abikõlblikkusele ning lõige 2 kirjeldab projekti abikõlblikkuse perioodi pikendamise võimalust ning tingimusi.

Paragrahv 8 seab meetme raames antava toetuse piirsumma ja osakaalu.

Lõikes 1 määratakse toetuse osakaalud tiheasustuspiirkondades lõikes standardiseeritud ühikuhinnast. Toetusprotsendi jagamisel on aluseks võetud maksimaalne võimalik toetuse andmise protsent. Aluseks on võetud „Regionaalse arengu tegevuskava (RETK)“, „Eesti 2035“, mis on seadnud sihiks piirkondlike erinevuste vähenemise elukeskkonnaga rahulolus ning tõstatab riigi ühe arenguvajadusena suurema kompetentsi ruumiloomes, et aidata muuhulgas piirkondades kohaneda rahvastikumuutuste jm arenguvajadustega. Kui 2020. aastal oli elukeskkonnaga rahul enamikes maakondades üle 80% elanikest (Saare- ja Hiiumaal üle 92%), siis Ida-Virumaal jäi rahulolu alla 70%. Väiksem rahulolu elukeskkonnaga oli maakondadest ka Põlva- ja Valgamaal. Märkimisväärsed erinevusi piirkondade vahel esineb inimeste olmetingimustes. Näiteks puudub 2020. a seisuga Statistikaameti andmetel Kirde-Eestis tervelt 19% leibkondade eluruumis jooksev soe vesi. Samal ajal on Harjumaal sellistes tingimustes elavaid leibkondi alla 3%. Selle taustal on analüüsis vaadeldud inimeste elutingimuste parandamisele suunatud toetus- jm rahastamismeetmete vahendid jõudnud elaniku kohta just kõige vähem Ida-Virumaale ja Jõgevamaale ning ilma regionaalarengu ning põllumajandus- ja kalandusfondi vahendite osata ka Lääne-Eestisse. Kuigi ka Põhja-Eestisse on vastavaid toetusi elaniku kohta jõudnud keskmisest vähem, on senised toetus- ja rahastamismeetmed tervikuna aidanud piirkondlike erinevuste vähenemisele inimeste elutingimustes kaasa vaid kohati. Kui eelarvevahendeid esialgu ära ei kasutata (taotlejaid ei tule piisavas ulatuses), siis saame vajaduse korral toetusprotsenti muuta. Selles sekkumises toimub toetuse andmine ainult ühe määruse kaudu kogu perioodi 2021–2027 meetme nimekirjas planeeritud eelarve ulatuses.

Lõikes 2 määratakse igale toetatavale tegevusele kindel ühikuhind. Näiteks ahju soetamiseks, paigaldamiseks või ehitamiseks on seatud ühikuhind 6400 eurot, mis tähendab, et toetuse suurus sellele tegevusele on 3200–4480 eurot, seda vaatamata tegelikule kulule. Ühikuhinnad on saadud, võttes aluseks 2022. aasta vältel tehtud hinnapakkumised nimetatud toetatavatele tegevustele. Varasemaid hinnapakkumisi ei arvestatud, sest hinnad on aastatega oluliselt muutunud.

Lõikes 3 seatakse kaugküttega liitumisega seotud tegevustele kindlasummalise makse osakaal, mis on sama nagu ühikuhinna puhul. Kuna kaugküttega liitumiseks vajalike kaevetööde maht ja keerukus on iga taotluse juures erinev, on sel puhul valitud ühikuhinna asemel kindlasummaline makse. Kuna paljudel piirkondadel pole võimalik kaugküttega liituda, on siin oodatav taotluste maht pigem väike, mis suurt töökoormust endaga kaasa ei too.

Lõikega 4 kehtestatakse toetuse maksimaalne suurus.

Eelnõus sätestatakse toetuse osakaaluks 50–70%, arvestades regionaalse erisusega. Rakenduskava järgi on selle meetme puhul toetuse osakaaluks kuni 70% ja omafinantseeringuks 30%. Arvestades, et rakenduskava kinnitamise ja toetusmeetme väljatöötamise vahelisel ajal on turusituatsioon Eestis muutunud ning ehitushinnad oluliselt tõusnud, on toetusmeetme eesmäärke arvestades tarvis jaotada toetuse rakendamiseks ette nähtud eelarve võimalikult õiglaselt kõigi potentsiaalsete toetusesaajate vahel, olenemata, milliseid toetatavaid tegevusi nad projekti raames teostavad. Selleks on toetusmääraks seatud 50–70% osakaal kogusummast, mis ei ole ühelgi juhul kokku rohkem kui 10 000 eurot. Lisaks eeltoodule võimaldab 50–70% toetusmäär täita rakenduskavas seatud eesmärgid, kuna toetusmeetme raames on toetatavate projektide elluviijaid mõistlikult eeldades rohkem, kui neid oleks juhul, kui toetuse eelarve ammenduks varem. Kui eelarvevahendeid esialgu ära ei kasutata (taotlejaid ei tule piisavas ulatuses), siis saame vajadusel toetusprotsenti muuta. Selles sekkumises antakse toetust ainult selle määruse kaudu kogu perioodi 2021–2027 meetme nimekirjas planeeritud eelarve ulatuses.

Eelnõu 3. peatükis sätestatakse nõuded taotlejale ja taotlusele

Paragrahv 9 sätestab nõuded taotlejale.

Lõikes 1 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale. Juriidilised isikud meetme raames toetust ei saa, kuna meede on loodud füüsilistele isikutele. Toetust saab taotleda toetuse saamise tingimustele vastava elamu omanik või ühisomandi korral volitust omav üks ühistest omanikest. Toetuse taotleja peab olema kinnistusraamatusse kantud kinnisasja või korteriomandi füüsilisest isikust omanik või füüsiline isik, kelle kasuks on seatud hoonestusõigus või korterihoonestusõigus. Ühises omandis oleva kinnisasja, korteriomandi, hoonestusõiguse või korterihoonestusõiguse puhul peab taotleja olema üks füüsilisest isikust ühistest omanikest, keda on volitanud esindama kõik teised füüsilistest isikutest ühised omanikud.

Lõikes 2 kirjeldatakse toetuse taotlemist juhul, kui elamu on füüsilise ja juriidilise isiku kaasomandis. Kuna toetust saab taotleda vaid füüsiline isik, saab toetust vaid talle proportsionaalselt kuuluvale osale.

Lõikes 3 täpsustatakse juhtu, kus toetust antakse taotleja ainukasutuses olevale tehnosüsteemile. Sellisel juhul pole rida- ja kaksikelamu korral teiste omanike volitus vajalik.

Lõike 4 kohaselt ei tohi taotleja olla isik, kes on viimase viie aasta jooksul rikkunud rakendusüksusega sõlmitud lepingu tingimusi või haldusaktis olnud kohustusi selliselt, et talt on nõutud vähemalt osaliselt toetust tagasi. See nõue vähendab pahatahtlike taotlejate taotluste riski.

Paragrahv 10 sätestab toetuse taotleja kohustused.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotleja peab esitama nõuetekohase taotluse ning õigeaegselt ka lisateabe, kui rakendusüksus seda nõuab. Samuti peab taotleja laskma kontrollida enda vastavust nõuetele ning andma võimaluse teha ka paikvaatlust elamus, kus toetuse abil küttesüsteemi rekonstrueeritakse. See peaks vähendama pettuseriski. Taotlejal on kohustus teatada rakendusüksusele kõikidest muudatustest esitatud informatsioonis, mis mõjutab toetuse andmise otsust. Info, mille põhjal otsus langetatakse, peab olema võimalikult asjakohane, et vältida hilisemaid vaidlusi ja tagasinõudeid. Rakendusüksus esitab taotlusvooru juures taotlejale info, mis on keskkonna- ja kliimaeesmärgid, mida taotleja peab kinnitama. Keskkonnanõuded, millega taotleja peab arvestama, on kajastatud korraldusasutuse veebilehel <https://www.rtk.ee/toetuste-taotlemine-ja-korraldamine/taotlejale-ja-toetuse-saajale/keskkonnanouded>.

Lõikes 2 täpsustatakse, et taotleja kinnitab, et toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021 määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 toodud põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“.

Korraldatud taristule, mille eluiga on vähemalt viis aastat, tuleb tagada kliimakindlus. Kliimakindlus tagatakse üldiselt juba taotluses toodud nõuete täitmisega. Kliimakindluse tagamisele kaasaaitamine on protsess, mille eesmärk on vältida taristu vastuvõtlikkust võimalikele pikaajalistele kliimamõjudele, tagades samas, et järgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ja et projektist tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste tase on kooskõlas 2050. aastaks seatud kliimaneutraalsuse eesmärgiga.

Paragrahv 11 sätestatakse nõuded taotlusele.

Lõikes 1 nõutakse, et toetus, mida taotletakse, ei ületaks §-s 8 sätestatud piirmäärasid. Dokumendid, mis tõestavad projekti toetatavate tegevuste elluviimist, tuleb esitada vastaval vormil, mille on kinnitanud rakendusüksus.

Lõikes 2 kirjeldatakse, milliseid andmeid ja dokumente peab taotlus sisaldama. Taotluses peavad olema üldandmed taotleja ja projektis osaleva elamu kohta. Oluline on ka elamu asukoht, mis peab olema § 6 lõigetes 9 ja 10 nimetatud tiheasustuspriirkondades. Kirjas peab olema ka eesmärk, mida soovitakse toetuse abil saavutada, ning tegevuste kirjeldus, mida

toetuse abil tehakse. Esitada tuleb ka kütteseadme projekteerimise maksumus ja selle teostaja ning ka §-s 8 kirjeldatud abikõlblikud kulud liigendatult. Taotlusesse tuleb lisada ka taotleja kinnitus, mis näitaks, et kõik esitatud andmed on õiged. Juurde tuleb panna ka kõik vajalikud lisadokumendid, nagu kirjeldatud järgnevas lõikes 3.

Lõikes 3 sätestatakse taotlusele lisatavad lisadokumendid. Juurde tuleb lisada volikiri, kui taotleja tegutseb volituse alusel, näiteks esindab ridaelamu projekti. Vajalik on ka ehitusprojekt, mis vastab ehitusseadustiku §-le 13. Kui taotletakse kaugküttevõrguga liitumist, tuleb esitada ka kaugkütteettevõtja väljastatud liitumispakkumine ja eelarveprojekt.

Eelnõu 4. peatükis kirjeldatakse toetuse taotlemise protsessi.

Paragrahv 12 kirjeldab taotlusvooru avamist puudutavaid tegevusi.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotlusvooru eelarve ja ajakava kinnitab rakendusasutus, kes annab selle info edasi rakendusüksusele.

Lõikes 2 kirjeldatakse avalikkuse teavitamist taotlusvooru avamisest. Taotlusvooru avamise tähtpäev ja eelarve avaldatakse vähemalt kümme päeva enne taotluste vastuvõtu algust üleriigilise levikuga päevalehes ja rakendusüksuse kodulehel. Rakendusüksuse kodulehe kaudu teavitatakse avalikust ka juhul, kui taotluste vastuvõtt peatatakse toetuse eelarve ammendumise tõttu.

Paragrahv 13 sätestab toetuse taotlemise tähtaja ja taotlemise viisi.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotluste vastuvõtt toimub seni, kuni toetuste eelarve on ammendunud.

Lõikes 2 nõutakse, et taotleja esitaks digitaalselt allkirjastatud taotluse rakendusüksuse e-toetuste keskkonnas. Seejuures ei võeta taotlusi vastu enne taotlusvooru alguskuupäeva.

Lõikes 3 kirjeldatakse juhtu, kui e-toetuste keskkonnas peaks esinema tõrkeid. Sel juhul rakendub taotluse esitamise tähtpäevale ühendmääruse § 5 lõige 2.

Eelnõu 5. peatükis kirjeldatakse taotluse menetlemise protsessi.

Paragrahv 14 kirjeldab detailsemalt taotluse esitamist ja toiminguid taotlusega.

Lõikes 1 sätestatakse, et toetuse saamiseks tuleb taotlus esitada e-toetuse keskkonna kaudu ja tingimustel, mis on seatud §-s 11. See tagab, et taotlused oleksid võrreldavad, ühesugused ja neid saaks kiiremini menetleda.

Lõikes 2 määratakse, et taotluse vastuvõtmisele kohaldub ühendmääruse § 5.

Lõikes 3 loetletakse rakendusüksuse poolt tehtavaid toiminguid.

Lõikes 4 sätestatakse, et taotlusi vaadatakse läbi esitamise järjekorras.

Lõikes 5 täpsustatakse tegevusi, mida tehakse taotluse läbivaatamisel.

Lõikes 6 antakse rakendusüksusele võimalus puuduste korral küsida taotlejalt selgitusi ja lisateavet taotluses esitatud andmete kohta, et otsus taotluse kohta oleks põhjalik ja kaalutletud. Puuduste kõrvaldamiseks on taotlejale antud mõistlik aeg, milleks on kuni kümme tööpäeva.

Lõikes 7 kirjeldatakse, millal loetakse taotlus nõuetele vastavaks.

Lõikes 8 loetletakse, millistel juhtudel ei tunnistata taotlus nõuetele vastavaks.

Lõikes 9 sätestatakse, millal teeb rakendusüksus taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

Lõikes 10 sätestatakse taotluse menetlemise tähtaeg ning tingimus, mil võib seda pikendada.

Paragrahv 15 sätestab projektide valikukriteeriumid ja -metoodika. Sättes nähakse ette, et toetuse taotluses kajastatud projekt kuulub rakendusüksuse poolt rahastamisele ja toetuse taotlus rahuldamisele osaliselt või täielikult üksnes juhul, kui on täidetud kõik taotlejale ja taotlusele esitatud nõuded ning projekt vastab sätestatud valikukriteeriumitele. Valikukriteeriumid, millele taotluses kajastatud projekt peab vastama, enne kui rakendusüksusel on võimalik kinnitada, et projekt on rahastamiseks vajaliku lävendi ületanud, on esitatud järgmisena.

1) Projekti kooskõla „Keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD)“ välisõhukaitse ja kiirgusohutuse tegevussuuna tagamiseks õhusaasteainete heitkoguste vähendamise riikliku

programmiga aastateks 2020–2030, mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava eesmärgile ja toetusmeetme eesmärkide saavutamisele (kooskõla kinnitatakse §-s 4 toodud näitajate kaudu). Eelnimetatud valikukriteeriumi loeb rakendusüksus täidetuks, kui taotluse ja selle lisadokumentide (sh ehitusprojekti) alusel on võimalik asuda seisukohale, et projekt panustab määruses nimetatud toetuse andmise eesmärkidesse, sh „Eesti 2035“ sihti „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ kliima ja keskkonnavaldkonnas sihti „keskkonnatrendide indeks“. Kui taotleja ja taotlus vastavad nõuetele, siis on eespool toodud nõue täidetud ning toetuse taotleja saab projekti kooskõla keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD), mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava eesmärgile ja toetusmeetme eesmärkide saavutamisele kinnitada (kooskõla kinnitatakse §-s 4 toodud näitajate kaudu).

2) Projekti põhjendatus. Rakendusüksus loeb projekti põhjendatuks juhul, kui toetuse taotluses kajastatud tegevused vastavad määruse §-s 5 toodud toetatavatele tegevustele ning toetuse taotluse lisadokumendid (nt ehitusprojekt) kinnitavad selliste tegevuste nõuetekohase elluviimise võimalust.

3) Projekti kuluefektiivsuse kui valikukriteeriumi täitmise üle otsustamisel lähtub rakendusüksus määruse § 11 lõikes 2 nimetatud taotluses sisalduvast infost. Kui taotleja on esitanud eelarveprojekti rakendusüksuse poolt ettenähtud vormil, loeb rakendusüksus projekti kuluefektiivseks, kui eelarveprojekti alusel on võimalik asuda põhjendatult seisukohale, et kavandatav eelarve on turusituatsioonile vastav. Kui toetuse taotleja ei esita eelarveprojekti ja kavandavate tegevuste maksumus selgub taotlusest või selle muust lisadokumendist või esitatud teabest, loeb rakendusüksus kriteeriumi täidetuks, kui olemasoleva info alusel puudub põhjendatud alus eeldada, et projekti elluviimise kulud oleks turusituatsioonile mittevastavad.

4) Taotleja suutlikkust projekti ellu viia hindab rakendusüksus taotluses esitatud andmete põhjal. Rakendusüksus loeb taotleja suutlikuks projekti ellu viima üksnes juhul, kui taotleja vastab kõigile määruses taotlejale sätestatud nõuetele.

5) Projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega. Rakendusüksus loeb nimetatud valikukriteeriumi täidetuks üksnes juhul, kui toetuse taotluses kajastatud teabe põhjal on võimalik asuda seisukohale, et toetatav projekt vastab määruse §-s 3 sätestatud toetuse andmise eesmärkidele.

Paragrahv 16 sätestab taotluse rahuldamise tingimused ja korra.

Lõikes 1 sätestatakse tingimused, millal tehakse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsus.

Lõikes 2 loetletakse, mis tingimustel võib taotluse osaliselt rahuldada.

Lõikes 3 loetletakse taotluse rahuldamise otsuses olevaid toetuse saaja õigusi, kohustusi ja tingimusi.

Lõikes 4 tuuakse välja, et rakendusüksus toimetab taotluse rahuldamise otsuse toetuse saajale kätte pärast otsuse tegemist e-toetuse keskkonnas viivitamata.

Paragrahv 17 sätestab taotluse rahuldamata jätmise täpsemad tingimused ja korra.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotlus jäetakse rahuldamata ühendmääruse § 8 lõigetes 2 ja 3 nimetatud juhtudel.

Lõikes 2 öeldakse, et taotlus jäetakse rahuldamata, kui selles soovitud toetuse suurus ületab meetme eelarve vaba jäägi, v.a seda ei ole võimalik osaliselt rahuldada, nagu sätestatud ühendmääruse § 9 lõikes 1.

Lõikes 3 kirjeldatakse rakendusüksuse õigusi juhul, kui taotlus ei vasta ühendmääruse § 9 lõikele 1.

Lõikes 4 loetletakse andmed, mis pannakse kirja taotluse rahuldamata jätmise otsuses.

Lõikes 5 sätestatakse viis, kuidas taotluse rahuldamata otsus taotlejale edastatakse.

Paragrahv 18 sätestab täpsemad tingimused, millal taotlus rahuldatakse osaliselt või kõrvaltingimustega.

Lõikes 1 tuuakse välja, millal on taotluse osaline rahuldamine lubatud. See toimub vaid juhul, kui saavutatakse toetuse andmise eesmärk. Vastasel juhul on risk, et toetussumma makstakse välja asjata.

Lõikes 2 sätestatakse, et taotluse võib osaliselt rahuldada ühendmääruse § 9 lõike 1 järgi.

Lõikes 3 sätestatakse, millal saab taotluse rahuldamise otsuse teha kõrvaltingimusega. See toimub ühendmääruse § 9 lõigete 2 ja 3 järgi.

Lõikes 4 kirjeldatakse juhtu, kui toetus on otsustatud tingimuslikult rahuldada. Sellisel juhul saab taotleja toetust alles pärast seda, kui ta on täitnud rakendusüksuse poolt ette kirjutatud tingimused.

Eelnõu 6. peatükis kirjeldatakse, millisel juhul muudetakse taotluse rahuldamise otsust ja millal tunnistatakse see kehtetuks.

Paragrahv 19 kirjeldab taotluse rahuldamise otsuse muutmise protsessi.

Lõikes 1 sätestatakse võimalused, mille alusel saab taotluse rahuldamise otsust muuta.

Lõikes 2 loetletakse juhud, millal on toetuse saaja kohustatud taotlema rakendusüksuselt taotluse rahuldamise otsuse muutmist.

Lõikes 3 sätestatakse, et rakendusüksusel on õigus keelduda taotluse rahuldamise otsuse muutmisest, seda juhul, kui muutub oluliselt projekti oodatav tulemus.

Lõikes 4 reguleeritakse tähtaeg, mille jooksul peab rakendusüksus muutmise otsuse tegema.

Paragrahv 20 kirjeldab taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise protsessi.

Lõikes 1 reguleeritakse, millal tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks. See toimub ühendmääruse § 14 ja § 37 lõike 8 järgi.

Eelnõu 7. peatükis kirjeldatakse toetuse saaja ja partneri õiguseid ja kohustusi.

Paragrahv 21 sätestab toetuse saaja õigused ja kohustused.

Lõikes 1 sätestatakse toetuse saaja ja partneri õigus saada rakendusüksuselt infot ja selgitusi toetuse saamiseks vajalike nõuete ning kohustuste kohta, mis on sätestatud määruses.

Lõikes 2 seatakse toetuse saajale kohustused, mis on märgitud ühendmääruse §-s 10, ning sealhulgas on ka kohustus, et projekti teostamisel on olemas ettenähtud load ja kooskõlastused.

Toetuse saaja peab võimaldama rakendusüksuse volitatud isikul teha tööde kontrollimiseks paikvaatlust, et veenduda lubatud tööde teostuses.

Punktis 3 seatakse toetuse saajale nõue kasutada elamut elamuna vähemalt viie aasta jooksul peale projekti abikõlblikkuse tähtaja lõppu.

Punkti 4 kohaselt ei tohi taotleja kasutada hoonet viis aastat peale toetuse saamist tulu teenimise eesmärgil.

Eelnõu 8. peatükis kirjeldatakse aruannete esitamise protsessi.

Paragrahv 22 kirjeldab toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamist.

Lõigetes 1 kuni 3 sätestatakse, mida peab toetusesaaja aruandes kajastama, millal ja kuidas selle esitada. Aruande esitamisel on oluline roll rakendusüksusel, kes täpsustab vastavalt taotlusele, kui tihti ja millal peab aruande esitama.

Eelnõu 9. peatükis kirjeldatakse toetuse maksmise tingimusi.

Paragrahvis 23 sätestatakse toetuse väljamaksmise tingimused.

Lõikes 1 sätestatakse, et toetust makstakse määruse § 5 lõikes 1 loetletud tegevustele ja seda vastavalt taotluse rahuldamise otsuses sätestatud tingimustele. Maksmise aluseks on ühendmääruse § 28.

Lõikes 2 kirjeldatakse, millest lähtutakse toetuse maksmisel.

Lõikes 3 nõutakse, et toetuse saaja esitaks e-toetuse keskkonna kaudu kõik vajalikud dokumendid, mis on tarvilikud toetuse saamiseks.

Lõikes 4 loetletakse lõikes 3 mainitud vajalikud dokumendid.

Paragrahv 24 sätestab, millal võib rakendusüksus peatada toetuse maksmise menetlemise. Seda tehakse ühendmääruse §-s 33 sätestatu põhjal.

Eelnõu 10. peatükis kirjeldatakse taotluse menetlemisega seotud finantskorrektsioone ja vaideid.

Paragrahv 25 sätestab, mille põhjal tehakse finantskorrektsiooni otsus ja toetus tagastatakse. See tehakse ÜSsi §-de 28–30 ja ühendmääruse §-de 34–38 põhjal.

Paragrahv 26 kirjeldab vaide esitamise protsessi. Vaie tuleb esitada enne halduskohut rakendusüksusele ÜSsi § 31 kohaselt ja see vaadatakse läbi haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Sama paragrahvi järgi esitatakse ka vaie, mis on tehtud auditi aruande alusel.

4. Eelnõu vastavus ELi õigusele

Eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas vastava ELi õigusega.

5. Määruse mõju

5.1. Mõju riigi julgeolekule

Meetme tulemusena paraneb majapidamiste küttesüsteemide seisukord ning need muutuvad efektiivsemaks. Seeläbi väheneb primaarenergia kasutus, mis annab oma panuse nii majapidamise kui ka riigi energiasõltumatusel.

5.2. Mõju majandusele

Meetmel puudub oluline mõju majandusele. Eeldatavasti elavneb meetme mõjul ajutiselt tegevus soojuspumpade ja ahjude turul ning suurem nõudlus tekib ka kvalifitseeritud pottseppade järele. Eesmärgiks on õhukvaliteedi parandamine.

5.3. Mõju keskkonnale

Kohtküte põhjustab kütmisperioodil lokaalsel tasemel õhukvaliteedi halvenemist, esineb kõrgeid peenosakeste ja benso(a)püreeni (B(a)P) tasemeid. Kohtkütte piirkondades on ahjude kütmisel väga suur mõju selle piirkonna inimeste tervisele ning õhukvaliteedile, mis tuleneb eelkõige vanadest tahkel kütusel põhinevatest kütteseadmetest. Meetme mõjul paraneb õhukvaliteet valitud tiheasutuspiirkondades, kuna küttesüsteemi uuendamisel vähenevad kütteseadme poolt põhjustatud õhusaasteainete, nagu peenosakesed ja B(a)P, kogused. Õhusaasteained mõjutavad läbi sisse hingatava õhu eelkõige inimeste tervist ning seetõttu on meetmel positiivne mõju ka inimesele.

Oluline on märkida, et peenosakeste heitkoguste vähendamine panustab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2016/2284, mis käsitleb teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamist, Eestile pandud kohustusse vähendada eriti peeneid osakesi 41% aastaks 2030 võrreldes aastaga 2005.

Küttesüsteemi uuendamisel paraneb selle efektiivsus ning väheneb kütteseadme energia või kütuse vajadus. Eelkõige põletatakse vähem kütust, mille tulemusena paiskub õhku vähem saasteaineid ja kasvuhoonegaase, panustades üldiselt ka kliimaeesmärkidesse.

Meetme täpsemat mõju keskkonnale on raske hinnata, sest hetkel puudub teadmine, missugustele küttesüsteemidele meetme käigus konkreetsemalt üle minnakse.

6. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetust antakse Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF). ERFist ei toetata investeeringud seoses fossiilkütuste tootmise, töötlemise, transpordi, jaotuse, ladustamise või põlemisega, välja arvatud tahketel fossiilkütustel, nimelt kivisüsi, turvas, pruunsüsi, põlevkivi, töötavate küttesüsteemide asendamine gaasiküttel töötavate küttesüsteemidega järgmistel eesmärkidel: a) kaugkütte- ja kaugjahutussüsteemide ajakohastamine tõhusaks kaugkütteks ja -jahutuseks, nagu on määratletud direktiivi 2012/27/EL artikli 2 punktis 41; b) soojuse ja elektri koostootmisjaamade ajakohastamine tõhusa koostootmise seisundini, nagu on määratletud direktiivi 2012/27/EL artikli 2 punktis 34; c) investeeringud elamute ja hoonete maagaasiküttel töötavatesse kateldesse ja küttesüsteemidesse, mis asendavad sõel, turbal, pruunsõel või põlevkivil põhinevad seadmed.

Määruse rakendamine ei too riigieelarvesse tulusid.

Meetme eelarve on kokku 26 428 571 eurot, millest ELi toetust on võimalik eraldada lihtsustatud kulude hüvitamisviisi kasutades 18 500 000 eurot. Sellele peab lisanduma omafinantseering vähemalt 7 928 571 eurot ulatuses.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Siseministeeriumi, Majandus ja -Kommunikatsiooniministeeriumi ja Riigikantsleiga, Euroopa Komisjoniga ja perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seirekomisjoni liikmetega ning Riigi Tugiteenuste Keskusega. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD) juhtkomisjonile.